

<http://www.islam-tr.net/sirk/10534-vahdet-i-vucud-sirki-ve-sevqide-sirk-allahi-sever-qibi-sevmek.html>

Şeyhul İslam İbn Teymiyye; mecmu'ul feteva 4. Cilt HADİS EHLİ VE KELÂMCILAR

Vahdeti Vucûd Düşüncesinin Ortaya Çıkışı

Vahdet-i vucudçular da benzerlerine, ancak ilmin ve Cenâb-ı Hakk'ı yaratıklardan ayıran sıfatlarına imanın azlığı sebebiyle, bu konuda Sünnet'e ve selevin metoduna çok az ittibâ edilmesi dolayısıyla rağbet olunmaktadır.

Halbuki, bunlar bâzan felsefeciler ve kelâmıcılardan olarak **Sünnet'e tamamen zıt düşen Cehmî** inançlara sahip çıkmakta ve bu inanç onları Allah'ın yolundan alıkoymaktadır.

Onların kalbleri ne zaman Rablerine yaklaşmayı, O'na ileten dosdoğru yola sülûk etmeyi ve - fitratlarının gereği olarak ve kendilerine peygamberlerin tebliğ ettiği Cenâb-ı Hakk'ın yüceliği ve azameti icabı- O'na kulluk etmeyi arzulamışsa, hep bu saptırıcı engeller onları bundan alıkoymuştur.

Öyle ki **Cehmiyye** mukallidi bazı kimselerin dilleriyle onlara muvafakat ettiklerini, kalblerinin ise fitrat ve Sünnet üzere olduğunu görmek mümkündür. Bunların büyük çoğunluğu, dilleriyle söyledikleri Allah'ın sıfatlarını reddetmenin ne demek olduğunu anlamamakta, hattâ bunu mutlak ve mücmel olarak bir tenzîh saymaktadırlar.

Bunlar arasında **Cehmiyye'nin** görüşünü anlamayan, sıfatları reddetmekten doğru bir mânâ anlayan ve kaseden kimseler de vardır ki, bunlar sıfatları kabul edenlerin bu doğru mânânın aksini kabul ettiğine inanmakta, birtakım kimselerden de bu yolda bâzı şeyler duymaktadırlar.

Meselâ bunlar, **Cehmiyye'ye** âit olan, "**Allah, herhangi bir yönde değildir; mekândan munezzehtir; gökte de değildir**" şeklindeki görüşlerden Allah'ın, göklerin ortasında olmadığı mânâsını anlar ki, bu doğrudur ve buna inanmak haktır.

Fakat bu kimseler zannederler ki, bu red görüşüne sahip olanlar sâdece bu kadarla kalacaklardır. Halbuki durum böyle değildir.

Bunlar şunu demek istemektedirler:

"Kesin olarak Arş üzerinde hiçbir şey yoktur; göklerin üzerinde ancak sırf yokluk vardır ve burada ibâdet olunan ilâh, duâ olunan ve istenilen Rab, mahlûkatı yaratan yaratıcı da yoktur. Hz. Peygamber, asla mi'rac ile Rabbine yükselmemiştir".

Evet, onların maksadı bunları söylemektir.

Vahdet-i vucûdçuları, "Allah, bizzat mevcudatın kendisidir" sözüne götüren husus da işte budur.

Çünkü onların kalbleri, bu mevcudatın üzerinde başka bir şey olmadığı tasavvur edildiği zaman bu mevcudattan başka bir mevcut bulamayacaktır.

Halbuki fitrî olarak bilinen, müşâhade olunan ve varlığı görülen bilgilerdendir ki, varlık âleminde ya

yaratılmış olan varlıklar vardır, ya da bunlardan ayrılmış, ayrı bir varlık vardır.

Hele hele bunlar, feleklerin dairevî bir şekilde bulunduğunu ve en üst noktanın çepeçevre kuşatan felek olduğunu bildikleri zaman bu yaratılmış mevcudatın yanısıra bir de onların üstünde başka bir varlık olduğunu anlayacaklardır.

Buna rağmen, varlık âleminde başka bir varlığın bulunmadığına ve âlemin üstünde hiçbir şey olmadığına inanacak olurlarsa, aynen **vahdet-i vücûdçuların** dediği gibi Cenâb-ı Hakk'ın bu yaratılmış varlıklardan ibaret olduğunu söylemeleri gerekir. **Vahdet-i vücûdçuların** delili tamamıyla bu şekildedir.

Aynı zamanda bu husus, **Cehmiyye'nin** eski ve yeni müntesiplerinin beslendiği kaynaktır.

Nitekim **Cehmiyye** şöyle der:

"Allah her yerdedir ve hiçbir yerde değildir. O, hiçbir şeye mahsus kılınamaz".

Böylece onlar daima iki zıt unsuru bir araya getirirler.

Çünkü onlar bir varlığın mevcut olduğunu kabul etmek istemektedirler; onlara göre ise bu âlemin üstünde hiçbir şey yoktur. Bu durumda da Allah'ın, bu âlemde ibaret olması veya bu âlem içinde bulunması taayyün etmiştir. Bunun arkasından onlar, yaratılmamış bir şeyin varlığını kabul etmek isterler ve şöyle derler:

"Allah, bu âlemin dışında olmadığı gibi, içinde de değildir".

Veya şunları söylerler:

"Allah mahlûkatın varlığından ibarettir; ama onların a'yânı değildir".

Yahut da derler ki:

"Allah, mutlak varlıktır".

Böylece onlar Allah'ın varlığını, varlığını kabul ettikleri eşya arasında kabul ederler. Çünkü onların kalpleri, Allah'ın sıfatlarını red ve ta'tîl (*işlevsiz kılıp boşa çıkarma*) konusunda karmakarışıktır. Esasen bu durum, mahlûkattan ayrı ve onların üzerinde yüce, hakîkî varlığın inkârı demektir. Bunlar, varlığını kabul ettikleri konularda firkalara ayrılmışlardır ve fitratları ile akıllarının muhal ve çelişen şeyleri kabule zorlamaktadırlar.

Meselâ tutup şunları söylemektedirler:

"Allah âlemin içindedir",

"Allah, onun içinde değildir",

"Allah, âlemden ibarettir",

"Allah, âlem değildir".

Ya kabul yönüne ağırlık vermekte ve:

"Allah, varlığın ta kendisidir" demekte; ya da red yönüne ağırlık vererek;

"Allah, âlemde değildir, fakat âlemin dışında da değildir" demektirler.

Veyahut da bâzı durumlarda kabul, bâzı durumlarda da red yolunu izlemektedirler ki, bunlara akli hâkim olduğu zaman red unsuru galiptir ve;

"Allah, âlemde değildir" görüşü savunulur.

Ama vecd ve ibâdet hâkim olduğu zaman kabul unsuru ağır basar ve;

"Allah, âlemedir" veya

"Allah, kâinattan ibarettir" görüşü ileri sürülür.

Cehmiyye mensuplarından hangisine bakarsanız bakınız, mutlaka bu dört şekilden birisi üzere olduğunu görürsünüz. Gerçi onlar - belirttiğim gibi - kabul ettikleri konularda birçok fırkalara ayrılmışlarsa da, ta'tîl noktasında ittifak etmişlerdir.

Ben bunlardan birçokları ile karşılaştım, pek çok kitaplarını gördüm, nicelerini dinledim, bu hususları onlardan nakleden kimseler işittim.

Bu hususlarda onların tamamı, mabûdları, ilâhları ve yaratıcılarından uzak düşmüş sapıklık içinde kalmışlardır.

Ayrıca bütün selef-i sâlihînin ve güzide âlimlerin, bunları aynı şekilde nitelendirdiklerini gördüm. Cenâb-ı Hak bize mü'minlerin yoluna tabî olmayı lütfetmiş, bu sayede bizler Allah'a ve Resulüne iman etmişizdir.

Buna karşılık bu adamların hepsi, bizzat çelişkisi dolayısıyla sahip oldukları bu itikaddan dolayı içlerini sıkıntı ve illet içinde görmektedirler. Fakat bu illet ve sıkıntılarını ya bir taltif edici unsur sebebiyle, ya avânesinin muhalefetinden korktuğu için, ya da bu sıkıntının akli dolayısıyla değil de vehim ve hayalden kaynaklandığını zannederek bir nevi taklitle teskin eder.

Fitratlarının, müşâhadelerinin ve akıllarının reddettiği ve "ne âlemin dışında olan", "ne de âlemden ibaret olan" böyle bir varlığın kabulündeki çelişkinin yanısıra ayrıca bir de fitratta mevcut bulunan, âlemin üstünde bir yaratıcının olduğunu kabul etme gerçeğini göz önünde bulundurmak lâzım. Çünkü bu husus, bilinen ve güzel olan gerçeğin fitrat tarafından ikrar edilmesi, yadırganan ve kötü olan bâtılın da yine fitrat tarafından reddedilmesi demektir.

Bu konuyla ilgili olarak, **Muhammed b. Tâhir el-Makdîsi**'nin naklettiği şu meşhur olayı zikredebiliriz:

Şeyh Ebû Ca'fer el-Hemedânî, bir gün **Ustâd Ebû'l - Meâlî'nin** konuşmasına tanık olmuştu. **Ebû'l-Meâlî**, minberde şöyle diyordu:

"Allah vardı; henüz Arş'ı da yoktu..."

Böylece o, istivayı reddediyordu - ki önceleri **Ebû'l-Meâlî'nin** istivayı reddettiği bilinmektedir.

Gerçi hayatının sonlarında bu inancından vazgeçmiş ve annesi ile Neysâbûr kocakarılarının dini üzere ölmüştür.

Bunları duyunca **Şeyh Ebû Ca'fer** dedi ki:

"Ustâd! Bize Arş mes'elesini zikretmeyi bırak" bunu derken "Çünkü bu husus, rivayetlerde yer almıştır" demek istiyordu da kalblerimizde bulduğumuz şu zorunlu bilgiden söz et!

'Yâ Allah!' diyen her arif mutlaka kalbinde yücelik arayan bir anlam bulmuş, ne sağa, ne sola yüz çevirmemiştir. Nasıl olur da kalbimizden bu zorunlu bilgiyi uzaklaştırabiliriz?!"

Bunun üzerine **Ebû'l-Meâlî**, bir çığlık attı; elini başına koydu; "**Hemedânî beni hayrete düşürdü**" anlamında bir şey söyledi ve minberden indi.

Görüldüğü gibi **Şeyh Hemedânî**, bütün insanların anlayacağı bir dille konuşmuş ve haber vermişti ki, Arş ve onun üzerine Cenâb-ı Hakk'ın istivası, Şerâat'tan, Kitap ve Sünnet'in haberlerinden alınıp öğrenilmiştir.

Oysa Arş'ı ve istivayı, özel olarak zikretmeye kalkmaksızın Cenâb-ı Hakk'ın mahlûkâtı üzerinde yüce olduğunu ikrar etmek bunun zıddıdır. Çünkü bu ikrar, fıtrî ve zorunlu bir şeydir. Ve biz de, Allah'a duâ eden herkes de bunu kalbimizde buluruz.

Bu zarurî ikrarı kalbimizden nasıl atabiliriz?!

Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem Efendimizin, kendisine:

"Allah nerededir?" diye sorduğu, **"göktedir"** cevabını alınca da:

"Bunu azad et, çünkü bu mü'mindir" buyurduğu câriye, arab olmayan bir câriye idi.

Ne dersiniz, acaba bu cariyeyle söylediği bu sözü kim öğretmiş, kim haber vermişti?

Elbette bu husus ona, ancak Cenâb-ı Hakk'ın bahşettiği fıtrat sayesinde bildirilmişti ve Peygamber Efendimiz, cariyenin bu sözünü tasdik etmiş, onun mü'min olduğuna şehâdetinde bulunmuştu.

Şimdi, akıl sahibi olan kişi bu olayı düşünsün, Şeytan'ın kendilerini aldatıp tahrik ettiği, fırsat ve müddet verdiği olur-olmaz mes'elelere giren ve bilir-bilmez hüküm veren kimselerin uydurduğu bid'atleri değil...

O zaman bu olayın, kendisini, Rabbini gereği gibi tanıyıp ikrar etmeye sevkettiğini görecektir.

Şeyhul İslam İbn Teymiyye; mecmu'ul feteva 4. Cilt HADİS EHLİ VE KELÂMCILAR